

821.161.2'06

Ф 33

ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ

НА ВИСОКИХ
ШПИЛЯХ

ЕПЮДИ

Юрій Федорович (Чорний Джек)
НА ВИСОКИХ ШПИЛЯХ (етюди)

Юрій Федорович

(Чорний Джек)

НА ВИСОКИХ ШПИЛЯХ

етюди

(Із записника мандрівника Берхтесгаденськими

Альпами 1946—1949)

1 9 5 8

4351

Buchdruckerei u. Verlag „Logos“ GmbH,
München 19, Bothmerstr. 14.

Прийшов я до скельних шпилів чужинних гір мандрівником з далекої країни. Приніс із собою пахощі зелених полонин, задуму дрімучих борів і розміряність невгавних шипотів. В моїх очах срібlistими відблисками потоки роздзвонені й радісні, як моя безжурна молодість. В моїм серці співи сопілок і переливи далеких трембіт. Приніс я завзяття непокірного, безвпинного крокування.

... і розкрилися мені нові обрії. Вийшовши раз на високий шпиль, йду від перемоги до перемоги. Над трудами і над самим собою. Загартувалося мое тіло і мій дух. Не лякають мене ні чорна гроза, ні бурі. Чоло бронзове від сонця несуче під супротивні удари — і стою міцно на ногах. Мої м'язи пружкі і моя душа смілива. Не лякаюся ні глибоких пропастей, ні шпилів, що гострими мечами врізаються в голубінь неба. Йду від перемоги до перемоги, все вище і вище, все ближче і ближче.

* *
*

Стою на шпилі в молитовному захваті. Довкруг мене гармонія стилів і форм. Буйний ренесанс поруч маєстатичного барокко і стрільчастого, як мрія, готику, а над ними глибока синь і білі баранчики хмар... Стою зацілований сонцем, сп'янілий прозорістю тиші. Літєлий вітрець наспівує ніжних, ледве чутних мелодій, що бринять нотками первісности й вічности. І раздзвонюється мое серце мовчанкою святинного зосередження.

Увійшов я серцем прочанина в найвеличавішу святиню, не людськими руками збудовану. Припадаю молитовним захватом душі до холодного каменя, різьбленого радістю сонця, і п'ю спраглими устами причастя голубої далечі. Молюся невисказуваними словами, співаю пісень невиспіваної молитви-подяки:

Благословенні ті, що їм дано ласку незайману красу оглядати.

Благословенний холодний камінь, що руки об нього раняться. Там, де краплинки крові падають, там цвістимуть білі цвіткі.

Благословення ячанню орла в недосяжних висотах, бо йому розкриваються все дальші обрії.

Благословення величі смерти мандрівника, п'яного красою, бо він золотими стежками в далечі далекі проходить...

Благословення тим, що по мені поклонятимуться Величі...

На шпилі сонце, Бог і я.
На долах білі мряки.
Уста порепані тремтять
Молитвою подяки.

Внизу десь сонний церкви дзвін
Молитву мовить ранню,
Я кличу з ним, о Боже мій,
Тобі, Тобі осанна!

ХРЕСТИ

На високих шпилях хрести.

Спинаючись нині північною стінкою, у найважчих моментах спиначки, я бачив на тлі темно-голубого неба силуетку хреста.

Чи це не пересторога мандрівникам:

— Як високо ви не піднялись би, то над вами є все
Хтось вище?

* *
*

Не знаю, чи мандрівники на високих шпилях спроможні молитися звичними молитвами. Їхній труд виходу на високий шпиль, їхній подив величній красі — чи це вже не молитва?

Я люблю молитися на високих шпилях молитвою невисказуваних слів:

Над храмом краси — хрест, символ Божої Величі. Скелі з хрестами — Божі Храми. Тут не нахожжу того вологого сутінку людськими руками здвигнених храмів. Тут не нахожжу холоду золотих ікон, тих присмерків кадильного ладану. Тут все, все дзвенить весільними акордами:

Тепло золота сонця, ясність далеких обріїв і вітер терпкий, як причастне вино для покутної душі...

(Жовтень 1948)

Вежі костьолів дзвонять північ. Від недалекої річки тягне прохолоддо, вістуном недалекого ранку. Вирушаю на мандрівку в мій заворожений світ високих шпилів. Це ніщо, що довкруг темна ніч, що ранок далекий. Іду зустрінути його на високім шпилі, іду сп'яніти барвами і кольорами, іду оґріти серце теплом золота. Мені слід поспішати, щоб не прогавити неповторних хвилин, незнаной людям долів, містерії народин ясного світла, містерії одинокої своєю красою та багатством.

...жду на шпилі, задивлений на схід. Вітрець бурить волосся, а довкруг така тиша, що чую різко ритм власного серця. Хвилинка... Момент... і східній обрій яснє... Ще момент і невидимий Маляр починає накладати на палету неба щедрими мазками барви, барви щораз інші, яснєші, яскравіші... Ось, обрій, що золотом багровів карміну, загоряється дальними вогнями. Ось, шпилі, прикриті покрывами білих снігів, спалахують пожежею. Ось, тіні синіх фіолетів, гори, ультрамариною ночі окутані, вогнями ромбів вбиваються і синь сизого неба... Твориться містерія: кармін ледь-ледь рожевіє, сиза голубінь змішується із золотом, мерехтить мов музична гама...

...стою задивленим і заслуханим. Уста дрижать й не знаю, чи це прохолодъ юного ранку, чи велич захвату... Триваю в безрусі ще й тоді, коли новий день заціловує мене теплом, радістю золота...

*

* * *

Я пережив один з найкращих в моєму житті ранків. Я пережив його в молитовному захваті й зосередженні. Молилася моя душа, незнаною вам, молитвою говіння серця...

(На Шнайбштайні, жовтень 1947 р.)

ЛЮБЛЮ

Люблю самотнім мандрувати альпійськими верхами. Яка ж бо любов не прагне самоти? Я люблю Альпи! Люблю ці грандіозні зриви скельних масивів, ті гострі злами пропастних стін, те сонце, що над ними кипить бронзою, той вітер далекий, ті мерехтливі барвами ранки, ті вечори в баграх золотистих тіней, той гранат темних ночей. Люблю ту непорушність великої тиші, той клекіт грозливих лявін й обсувів, що громами гремлять пророчими. Люблю ті тихі ночі, те мірядами зірок засіяне небо, що над ними . . . Люблю цей юний холод, цю незайманість далеких обріїв . . .

Мені, самотньому мандрівникові, здається, що я вже колись тут був . . . Довкруг тут немов розіслалося моє життя. Чи я спроможний мого минулого, що барвисте було, як гуцульська писанка, що дзвеніло юністю, як спінений Черемош — не любити? Чи я можу мого минулого не любити за те, що вузьких рамок буднів не люблю, що досвідчувало приниженням і насміхом, що закарбувало глибоко в серці високі пориви, що на пригоди багате було, що ячанням орлиним під білими хмарками висот раділо буйною юністю? Можна мені мого минулого не любити? . . .

* * *

*

Я виходжу на далекі й небезпечні мандри, щоб на самоті дякувати Призначенню, що неспокійне прису-

дило мені життя. Насамоті, на високих шпилях, я хочу перевірити мое минуле, хочу вивчити мою кваліть, що деколи зрадливим дрижанням не дає певності прориватися стінами на них.

Я хочу провести дальші мої дні дзвінко. Я хочу виходити на високі шпилі, де обрії широкі й далекі, де сонце дзвенить звитяжними піснями . . .

(На шпилі Калерсберг-у, жовтень 1948)

В МОЇМ СВІТІ

В моїм світі: високі білі шпилі, білі хмари, білі квіти — і біла тиша. Бог білої тиші високих шпилів жбурляє в синє плесо Королівського Озера щире золото радості й вдоволення.

Ступаю стежинкою, що ховається за далекий білий обрій. Ступаю самозреченим:

— Я частиночка тиші...

Мене не тривожать неспокійні думки. Мое серце б'ється рівно і чітко. Я досяг великого пізнання:

— Я закоханий в тиші високих білих шпилів...

(На Завгасе, весною 1949 р.)

ВІТЕР ЗІ СХОДУ

Це він, той літеплий вітер зі сходу наказує примикати очі, тримати у безрусі на шпилі. Це він, запашний євшанами споминів, ворушить приспану буднями тугу, примушує думки перескакувати кордони нинішнього, летіти там, де юність дзвенить не казками минулого. Це він, запашний теплом живиць високих смerek, приходить до мого серця, що склонилося під незабудьками синього неба, чужих шпилів опоєне красою й тишею — й пориває його в минуле . . .

Вітер зі сходу! . .

(На Єннері, весною 1948)

НЕСПОКІЙНИЙ ВІТЕР

Він надлетів з далекого півдня. Позастромлював на високих шпильях коругви білих тюлів, наскочив неспокоями душ на глибокі доли. Тривожний вітер півдня.

Йому на ймення: Ф Е Н .

Це він ще десь вчора засипав пустинними пісками очі караванів, знімав буруни хвиль на морі, гуляв розгульно льомбардськими долами, бився як навіжений кажан об білі шпилі Дольомітів, проривався поміж ними неспокійний, зрушений, юначо-розгульний.

Це він, той вітер з півдня, порушив заворожену тишу білих шпилів, зродив неспокій у серці. Це він примушує його битися неспокійними ритмами, глибокими рисками заорює чоло, забірає спокій вчорашнього дня.

Я сьогодні чогось вичікую. Чогось, чого не в силі сам собі з'ясувати. Мені немає спокою. Я мушу йти, байдуже куди . . .

* * *

Вітер далекого півдня гуде басовими акордами в просторі, немов по кимсь голосить. Ніхто і ніщо не в силі йому протиставитися. Він заповнює своїм неспокоєм весь простір, входить в серця і душі людей та тварин.

Його не можна не чути. Його не можна не бачити. Його не можна не вичувати. Наречений неспокоєм, тільки неспокій може родити.

(На Розсфельдгохальм, січень 1948)

ВЕЛИКОДНЕ

Сонце, сонце . . . Безмір сонця. Пролазить воно у всі заглиби, роздирає всі сутінки невисоких скель. Виганяє холод далекого ранку, роздзвонюється радістю розтопів . . . Повно сонця в душі. Воно співає на високих шпильях шляхетними дзвіночками радісні веснянки. Наскакує нагальними наскоками на тіні глибоких долин, розцілює радісну зелень трав, прилипає ніжними цілунками до волохатих бруньок, до базів, в унісон співає воскресні октави з розмоленими дзвонами Великодня.

Сонце, сонце . . . Хочеться разом з ним наскакувати на далекий обрій, розколихувати радісні дзвони Великодніх Днів, слати ними привіти в далекий Край.

Як це добре, що ніхто не приглушує радісних дзвонів могого серця. Чи не варто було мені самому зайти в те заворожене царство краси і тиші, щоб вичути радісну пісню великоднього сонця? Це Добрий Бог так винагороджує мій труд минулих днів, дає мені міраж Завтрішнього.

Осанна Твоїй Доброті! Осанна Твоїй Величі!

* * *

*

Дивлюся з високого шпилія, обпершись об холод залізного хреста, далеко, далеко . . . Бачу над собою білі баранчики хмаринок і сонце. Хмаринки і сонце. Сонце

радісне, розмолене прозорістю висот. Напевно вже тепер із таборової каплиці лунає радісне «Христос Воскрес!»; дзвонить радісно до людських серць і виливається з них, переповнених щастям, на камінь холодної долівки, злітає молитвами подяки вгору і розсипається каскадами на ніжні бруньки провесни.

Стаю навколішки і молюся за вас усіх, що вам серце радістю повне. Посилаю вам усім мій радісний великодній привіт, вам, що нині може невсилі вже молитися, тим вітерцем літеплим, що з далеких полонин прилинув до мене:

Христос Воскрес! Христос Воскрес!

(Великдень 1949)

МЕНІ ДОБРЕ

Вона зустріла мене радісно. Навчила любити вітер шорсткий і вільний, запашний терпкістю живиці...

Я закохався в неї. Вперше, коли усвідомив собі те почування, я налякався його. Налякався його глибини.

Ішли роки...

Мое почування не мінялося. З роками стало глибшим і змістовнішим. Сповнило мій світ. Я поклявся бути їй вірним.

Я вірний їй, моїй любіці одинокій. Вона ж, як і кожна жінка, з ніким не хоче ділитися щастям. Вимагає повного самозречення й віддання...

...і тому виходжу на зустрічі з нею самотнім.

...лежу на м'якім коврі шовкових трав високої полонини. Наді мною темноглубий намет неба. В ньому мерехтять срібні човни — зорі. Вони відкарбовують хвилини, що минають. Мені жаль за ними. Це ж хвилини щастя...

...щастя торкається мого серця...

...мені добре і в його тіні...

(На Тотермані, осінню 1949 р.)

Свят-Вечір. Над табором розкотився радісний гомін коляд. Перейшов крізь мерехтливі свічечками ялинок шибки в морозний вечір. Розстелився над білими коврами пухів ген-ген, аж під високі шпилі, під тремтливі зорі, до князя-місяця, що виглянув зза біленької хмаринки.

— Гей! Скільки то нині радости в людей! — І спалахнули шпилі Вацманів срібно-синім спалахом снігових самоцвітів, окутуючись в них, мов у патину легенд далеких сторіч. Перекликнулися з Гелем, Унтерсбергу скелями і ринули в доли зливами сяїв...

І відгукнулися розмоленими вежами костьоли. Ввесь простір молитвою дзвонів розмолюється...

* *
*

Неправду говорили казки, що в Свят-Вечір тільки домашня твар говорить вміє. Це ж ввесь простір молиться нині молитвами білого вечора...

(Берхтесгаден, Свят-Вечір 1949)

ПЕРЕДВЕЧІРНЄ

Довкруги біла тиша. Сонце спокійно прощається довгими фіолетами тіней з верхами. Тіні щораз довші, чіткіші, чорніші...

В мене був сьогодні змістовний день. Мені радісно, я вдоволений ним. Чи я боюся тих чорних тіней, що хай і черепашиною ходюю підповзають до мене, що неспокій родять в душі? Чи я боюся того вечора, що невблаганим надходить? Ні! Ще раз ні! Я знаю, він мусить наблизитися, бо так вже писано в великій книзі Призначення.

Він наближається повільно, чітко відзначаючи на великім дзигарі хвилини, виповнивши їх змістом, відкарбувавши на папірусах Невблаганності пройдені етапи дня. Він надходить, щоб прикрити безліччю сріблистих зірок, спокоями срібно-синіх тіней всі заглиби та нерівності.

Він надходить...

Переді мною ще далека дорога до сховища, що десь, напевно, гомонить дзвінкою радістю, сміхом безтурботної юности, крилатими плянами завтрішнього дня...

І в мене є мій плян затрішнього дня. Я вже вспів точно накреслити його в подробицях. В мене тільки турбота, чи зумію його вповні здійснити. Може в мене немає тієї безтурботності, що зараз з тремтливим світлом лихтарень просотується кризь шибки і продирає

занавіси вечірнього спокою. Може в мене нема того вдоволення, що його дає труд минулого дня? Може мені не достає чогось, що дає спромогу не мислити, а брати життя таким, як насовується? . .

Це, знаю, минулі дні йдуть зо мною. Крокують рівномірно з моїми кроками. Вони мусять зо мною крокувати, відбирати безтурботність, бо мої думки далеко звідсіль . . .

(Під Шинфельдшпіце, весною 1948 р.)

Вечір. Спінені буруни Камінного Моря мерехтять серпанком срібного сяйва, спалахують як привиди. В такий вечір хочеться вірити в добрих духів високих шпилів, тих казкових гномиків, що виходять з глибоких розколин і печер гратися самоцвітами щастя. Хочеться вірити в міти заворожених царівен, що юність минулих днів окутали чарами споминів. Хочеться ще раз випрошувати в долі минулого, неповторного, всупереч холододі зрілих думок, всупереч дійсності . . .

Чи це не щастя призабути хоч на часок, що десь там, в долах, шумує пристрастями гарячих поривів буденність, що гомонить стоголосими дисонансами справжнє життя? Чи це не щастя для людини перейти в інший, спокоями і красою сповнений світ — і тривати в ньому хоча б одну хвилину? . .

Це добрий Бог створив ці оази краси, щоб люди, втомлені непосильними тягарами днів, могли приносити свої пощерблені болем і розпукою вчорашнього серця — занурювати їх в непорочності тиші, віднаходити себе самих. Це Добрий Бог поставив на сторожі того завороженого світу ті стрільчасті готики піднебних шпилів, щоб людина, заки увійде в той світ, призабути могла в труді виходу, буднів — утому.

Благословення трудові стрімкого підходу на високі шпилі.

Благословення хвилинам забуття буденних дисонансів.

Благословення людям, що хочуть у світі краси віднайти себе.

(На Штайнернес Меер, зимою 1949р.)

ВАТРА

Приходь, Добрий Духу, до ватри самотнього мандрівника. Я розпалив її під високим скельним шпилем. Вона інша як ті, що я їх колись розпалював.

Вона маленька, вона відгомін колишніх...

Я не розпалив великого багаття, щоб ти, Добрий Духу, не налякався зливи мерехтливих іскор і далеких чорних тіней.

Моя ватра жевріє маленьким вогником. Він достатній, щоб ним ogrіти серце до наступної зустрічі.

Від моєї ватри не кладуться неспокійні тіні. В її заграві я можу тільки м'яко бачити зариси твоєї постаті.

Приходь, Добрий Духу, бо від суворих скель віє прохолоддю прийдешнього світанку.

Прилинь, Добрий Духу, — шлю виклик в далекий простір неспокійної ночі.

Прилинь, прилинь, хоч спомином минулого!..

Я ogrів моє серце при багатті ватри споминів. Мій Добрий Дух прилинув до мене. Я вичув тебе серцем, яке привчив ти, давно, спокійно читати книгу життя.

Мій Добрий Дух, в тривожні дні, спалив свою книгу життя в великому багатті Любви.

По роках я розкрив мою книгу на главі «СПОМИНИ» і стою на ній...

Нині я ogrів моє серце при багатті маленької ватри споминів перед далекою й важкою мандрівкою...

(На Штайнернес Меер, Великдень 1949)

Коли на альпійських безпуттях зустрінете самотнього мандрівника — поздоровіть його добрим словом, помахайте здалека рукою. Він, напевно, радісно поздоровить вас, а може і усміхнеться... І бути може, що в його усміху, коли ви спроможні спостерігати красу, знайдете частиночку її...

Поставте собі питання: чому він самотній мандрівник? А відповіді шукайте перш-за-все в самого себе...

... Він, напевно, мандрував колись в гурті друзів... Може в нього була ніжніша душа, вмів тонше приймати красу? Може в одній з мандрівок вразило його ніжну душу якесь необачне слово друга, може вигук, може молодеча буйність? А може він — відчувши зайвність в тому гурті — свідомо мандрує одинцем... А може хоче він на самотніх мандрах в цьому завороженому світі краси загубити невисловлений словами свій жаль, тугу невиспівану?..

Може знайде він в одній з тих мандрівок свій давніший радісний усміх, частиночку власної душі?..

Може він, нічим і ніким не непокоєний, вперше вичує, на самотній мандрівці, Велич Творця й поклониться покаянно величі створеної Ним гірської Тиші?..

* *
*

Не раніть своєю приявністю величі гірської Тиші, не вносіть дисонансів в цей неперевершеної краси світ. Будьте частинкою Краси і Тиші.

Люди, що зросли на долах, говорять, що їх придавлюють високі шпилі гір. Так! Їх придавлюють високі шпилі гір, бо вони ніколи на них не були!

Люди з долів, найшовшись в долинах, що поміж високими шпилями, розгублюються вузькістю обріїв, їх придавлюють гігантські масиви вниз.

Попробуйте намовити одного з таких на високогірську мандрівку. Вийдіть з ним на якийсь шпиль.

Коли в нього душа спроможня сприймати красу, вичувати й розуміти глибіню гірської тиші — йому обрії не будуть завузькі!

Він побачить обрії куди ширші чим на долах.

Він побачить обрій такий далекий і широкий, якого ніколи, в ніяких обставинах не побачить, живучи на долах! . .

(На Блявайсшпіце, весною 1947 р.)

АЛЬПІЙСЬКІ ЦВІТКИ

... доторкуючись ніжних пуп'янків альпійських рож, що мов коралі, прикривають стрункість скельного зриву. На тендітних пуп'янках і пелюстках бренить комахами радість весняного пробудження. Біля рож підносять граціозно голівки жовтенькі примули і пахнуть соняшними ґамами днів. Ще, он там, немов вирізок весняного неба — енциян. Його спіла синь ще в пізню осінь перекликуватиметься з шляхетною білістю шаротки, що в ній спокій і спілість...

... альпійські цвітки! Як мені не доторкуватись вашої краси серцем повним захвату в свідомості, що може чиню це востаннє. Може вже за рік могтиму тільки глядіти на відгомін вашої радісної краси крізь огорожу ботанічного саду й тихенько жаліти вас — невірних. Бо, знаю, не буде на ваших ніжних пелюстках цієї радості весняного пробудження не доставатиме тих соняшних ґам, що зараз тут, там, за огорожею...

... раніше, заки я зумів збагнути тайну вашої краси й радості життя — я зривав вас пригорцями. В моїй кімнаті, через кілька днів, ви нагадували мені неповторність хвилин на високих шпiлях. Ви в'янули швидше, чим я успівав приносити нові. І тоді була в мене пуста сірих днів. Тепер, коли я навчився розуміти радість вашого життя на високих шпiлях, цього більше не чиню. Я тільки доторкуюсь ваших пуп'янків і пелюстків серцем, повним захвату, сповною душою тремкістю запахів та барв...

... спомином хочби хочу тривати біля вас...

(На Гохальм, весною 1948)

У світі високих шпилів кожний фрагмент має собі питому вагу, має своє обґрунтування. Тут нема нічого зайвого, випадкового. Навіть оцей великий скельний обрив, що десь там зірвався з цієї грізної стіни, найшов собі місце, приляг до другого каменя, увійшов цілим своїм еством в цілість. Став частинкою цілоти. А цвіти? Ці пастелі блідо-жовтих примуль, цих різноколірних рожечок, що мов герданами зависли поміж каменями — звідкіля набрали тих спокійних барв? Це оті неповторні своєю красою гри барв заходи і сходи сонця розцілувати їхні пуп'янки... Їхній колір — це соняшні цілунки! — А ця пишна королева високих шпилів, окутана легендами, снами і мріями неповторної юности — шаротка? Звідкіля в неї оця шляхетна білість пелюстків? Це літеплі весняні бурі змили дощами її золотистий колір, це важкі материнські сльози отих матерів нерозважною юністю багатих юнаків, що сковзнули з високих стін, шукаючи цього нашого мрійного цвіту папороті — Золотої Шаротки... Це хмари білі, що ними так часто окутуються високі шпилі — її випестили...

І пишається, і зливається з кольором скелі така гарна, як мрія, біленька шаротка...

ПІЗНАННЯ

Мене зовуть непереможними зовами високі шпилі, що над ними лише сонце, хмари та орлів шорстке ячання. Внизу, ген-ген, царство приземного літання голубів, а тут орлиний простір, ширінь та далечінь... Це ніщо, що поміж ними пропасті, дикі зриви стін. Це їх зумисне построїла Божа Мудрість, щоб людина могла пізнати жемчужне сяйво змісту труду для краси.

Я довго блукав верхами Альп й довго не вмів відповісти собі, що саме зове мене на нові і нові мандрівки. Це пізнання прийшло тільки з часом, тоді, коли моє тіло вже не лякалося найважчих трудів мандрівок, коли втома рідко приходила стала до мене. Це пізнання прийшло тоді, коли я зумів збагнути й оцінити велич тиші високих шпилів, тоді, коли мої думки сповнилися змістами непорушності тиші —

— воно прийшло з першими днями осені мого життя...

(На Гохзайлері, осінь 1948 р.)

СПОКІЙНА ОСІНЬ

Спокійна осінь зійшла нині між високі шпилі. Щедрими мазками ніжної пастелі розіслала бліду синь на скелі, на білі хмаринки, на далекі доли. Скільки ж то відтіней цієї сині! У заході сонця дрижить вона мов музична гама всіми нюансами тонів, піснею спілої радості. Навіть ті бурхливі ще так недавно шуми водопадів, та буйна юність тонів, ті дзвінки каскади розгулу мелодій — десь, немов, із спілим літом всю юність загубили. Тільки далекими шумами, мов ті тендітні прядива бабиного літа, що пливе й омотується довкруг допілої зелені косодеревини, спливає на доли, в синь передвечірнього сумерку, розгублюється в тиші близького вечора.

Приреченість спокою. Втомленій турботами і споминами людині добре входити і тривати хоч би хвилинку в цьому спокою, що пахне теплом живиці і в'ялістю трав.

За мною вже дні бурхливої юности, за мною вже розгул подій, за мною вже безтурботність радості... За мною!.. Переді мною спокійна осінь, перед мною спокійна синь передвечірнього сумерку...

Я знаю: я бануватиму ще за тобою, спокійна осене альпійських верхів. Як ніколи мені не призабути завоженого шуму високих смерек карпатських борів, як ніколи не призабути мені запаху в'ялих отав рідних полонин — так і тебе не призабути мені, спокійна осене Берхтесгаденських Альп!

(На шпилі Гохзаттель, жовтень 1948)

НАСТРОЄВЕ

Не видно сьогодні високих шпилів. Окутали їх верети хмар і біле прядиво мряк. Мряки скуйовдані як пси. Сторожать.

Даром шукають мої очі рельєфу святинної будівлі. Не проглянути їм ні хмар, ні білого прядива мряк.

Притискаю чоло до холодної шиби й триваю в безрусі. Дрібнецькі краплини дощу сковзуть по ній повільно, без кінця...

М'яке сопрано господині стелеться невибагливою мелодією по сховищі, сповнює його тугою й сумом.

Котячою ходою підходить до мене зневіра й пестливо торкається висків, зоває вологе від сліз обличчя в долоні й хлипає...

І моє плаче серце:

Загнівалася на мене моя любка...

(Керлінґергавз, Зелені Свята 1948 р.)

... Чорною нетлею б'ється гомін сирен об скелі. Осліплений болем, гомонить далекими відгомонами, б'ється розпачем об білі стіни домів на долах, стелеться кадильними димами над плесом озера. Тиша напозір не порушна, сповнена змістами здогадів. Може вона сповнена ще тривогою серця, свідомістю катастрофи? ..

... Смерть в горах. Німці назвали її просто і змістовно: Дер Берґтод. Гірська смерть. Велична й трагічна. Велична розпукою передсмертної тривоги, трагічна моментом катастрофи існування людини — мандрівника ...

Скільки разів цей момент ставав побіч мене, здавалося мені, омученому докраю, ласкою визволення. І тоді збунтовувалося щось в мені проти цієї ласки. Тоді зроджувалася в моєму серці незнана мені впертість і воля ще і ще пробувати виходу, перемагати кволість і зневіру в побідний вихід на шпиль. І я виходив ...

... Гірська смерть. Яка ж смерть може бути краща від смерти любови? Впасти підстреленою птахою на скельні зриви. Лягти лахманом тіла на холоді каменів, заховавши в останню хвилину в зіницях панораму гігантного довкілля, забрати її картину-відгомін з собою в далеку мандрівку незнаного.

... Я вимолюю в Творця ласки великого щастя — вмерти смертю любови. Я хочу взяти зо собою в далеку мандрівку незнаного панораму високих шпилів ...

(На Шинфельдшпіце, весною 1947 р.)

ІДІТЬ ЗІ МНОЮ ...

Ще нині мушу зійти вниз. Це може востаннє ступали мої ноги по ваших стежках і високих шпильях, Берхтесгаденські Альпи.

Переді мною далека мандрівка.

Я не хочу прощатися з вами, бо тільки з покійниками вміють люди щиро прощатися. Ви ж живі, радісні, вічно юні. Не хочу з вами, високі шпилі, прощатися, не можу навіть плакати за вами, бо я сам голосив би жалібно по собі. Я не в силі впевняти вас, що ще раз поверну до вашої краси, у цей світ завороженої тиші. Не знаю, куди постеляться мені стежки...

Я залишу тут, поміж вами, мою тугу, мій радісний спів, а візьму зо собою спомини і, може, ними і житиму... Може вони дадуть мені спромогу йти далекими днями могого завтрішнього впевнено і звияжно...

Ви помогли мені віднайти в собі те величне людське почування, утвердили віру в людину, що в труді і самозреченні стремить на високі шпилі.

Ідіть зі мною далекими стежками невідомого, спомини неповторної краси високих шпилів Берхтесгаденських Альп!

Ідіть зі мною!..

(Під Гунстодом, Великдень 1949)

У вікні моєї кімнати у великому місті вічний сумерк.
В нього ще ніколи не заглядало сонце.

Мої дні минають в сумерку.

О, як я тужу за вами, високі шпилі!

(Нью-Йорк, зимою 1950)

СПОМИНИ...

Наді мною темно-блакитне шатро неба, що одним боком прилягає до мерехтливого у сонці, мов пригорща самоцвітів, Гохкьоніґа, а другим сперлося на величній Остванд... Ген, глибоко внизу, м'якими тонами паселі — полонини і ліси...

На засмаглому в мандрах обличчі ковзаються соняшні жучки і лоскочуть лінощами. Десь, ось-ось, близько срібнодзвінний шум водопаду. Милуюся далекими обр'яями, що засновуються білими павутиннями хмаринок, сп'янений терпкістю гірського повітря...

Годину, дві, три... І пливу довгими закосами вниз, до сховища...

... на шпилі давно вже нема снігу — читаю із книги запашних примуль і темно-синіх енціянів. Скільки їх тут! Ступаєш поміж ними, як в храмі, і дякуєш молитвою без слів їх Творцеві. І, здається, що і все навколо молиться молитвою передвечірньої тиші...

Втомлене цілоденною мандрівкою сонце стелить на заході білі шовки мряк і занурюється в них. Від високих шпилів йдуть довгі тіні...

Ще й ще пристаю, оглядаю все довкола і поволі сходжу вниз...

З М І С Т

Стор.

1. Прийшов я	5
2. Молитва (вірш)	7
3. Хрести	8
4. Вежі костьолів	9
5. Люблю	10
6. В моїм світі	12
7. Вітер зі сходу	13
8. Неспокійний вітер	14
9. Великодне	15
10. Мені добре	17
11. Різдвяне	18
12. Передвечірне	19
13. Вечірне	21
14. Ватра	22
15. Коли	23
16. Люди, що зросли на долах	24
17. Альпійські цвітки	25
18. У світі високих шпилів	26
19. Пізнання	27
20. Спокійна осінь	28
21. Настрове	29
22. Чорною нетлею	30
23. Ідіть зі мною	31
24. У вікні моєї комнати	32
25. Спомини	33